

ANALIZA EMISIUNII DE TELEVIZIUNE LA PORȚILE CERIULUI, DE GRIGORE LEȘE

Lector univ. dr. Eugeniu NISTOR
Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Abstract

The TV program „La porțile ceriului” (“At Heaven’s Gates”), by Grigore Lese represents the case study of a synthetic analysis, selected from the large framework of Romanian audiovisual. Thus, its content is registered and filtered through the identification and evaluation grids of programs of this type, having as necessary elements: the broadcasting channel, the title and type of the program, the date and hours of the broadcast, its rating and share, the analysis of filming techniques, of the messages transmitted by the host of the show and its guests, as well as a set of conclusions, at the end of our presentation.

Keywords: TV, broadcast, share, rating, message, channel.

Grila de programe a postului Tvr Cultural conține, începând cu prima duminică a lunii octombrie 2006, o interesantă emisiune bilunară: *La porțile ceriului* (chiar așa, cu această denumire voit arhaică), produsă și prezentată de Grigore Leșe.

Așadar, într-o duminică, din două în două săptămâni, între orele 14-14,30, Grigore Leșe – binecunoscutul horitor din Țara Lăpușului, dar și doctorul în etnografie și folclor și profesorul de la Academia de Muzică din Cluj Napoca – face “strigare peste sat”, invitându-i pe iubitorii tradițiilor noastre culturale autentice în lumea arhaică a satului românesc sau chiar și în comunitățile românești rătăcite prin lume.

Duminică, 11 decembrie 2009, între orele 14-14,30, Grigore Leșe și echipa sa s-a aflat în mica comunitate românească din satul Timoc (Bulgaria).

În ceea ce privește ratingul și gradul de popularitate al emisiunii, acesta e mai greu de stabilit. Totuși, am descoperit pe internet un rating al altei emisiuni din ciclul *La porțile ceriului*, de G. Leșe, considerat de 2,54%. Nu am putut identifica, nefiind consemnat nicăieri, dacă acest raport are în vedere numărul telespectatorilor potențiali care privesc la televizor în timpul de difuzare al emisiunii la care ne referim, și numărul total al telespectatorilor care au acces la postul de televiziune Tvr Cultural. De asemenea, este greu identificabil și *share-ul* emisiunii, adică cota de piață, reprezentând distribuția audienței între mai multe canale de televiziune. Având în vedere că ne-am propus să analizăm o emisiune de folclor, poate că raportul ar trebui să se refere doar la distribuția audienței între canalul de televiziune Tvr Cultural și celelalte canale de televiziune cu același specific, cultural-folcloric (precum Etnos Tv și Favorit). Oricum, tot pe internet am descoperit “notarea” emisiunii cu media 5,00 / 5.

Să mai precizăm că emisiunea este precedată și urmată de publicitate, însă, în timpul difuzării ei nu se difuzează nici un spot publicitar! Este difuzată reclamă publicitară pentru agricultură și mediu, și chiar unele spoturi cu specific cultural – toate adecvate, după părerea noastră, categoriei de telespectatori care urmăresc acest gen de emisiuni, majoritatea provenind din zona rurală (sau, oricum, cu rădăcini la sat), cu pregătire medie și, mai rar, cu studii superioare (preoți, profesori, ingineri agronomi etc.), cam de vârsta a treia sau apropiată.

Ne aflăm în fața unei emisiuni complexe, de divertisment cultural, care îmbină talk-show-ul cu reportajul documentar și muzica instrumentală cu cântatul sau doinitul, peste care se suprapune comentariul bine cumpănit al prezentatorului, identic cu realizatorul emisiunii.

Așadar, *studiul nostru de caz* se întâmplă astăzi, în diaspora, într-o mică “enclavă” românească – satul Timoc – din Bulgaria. Acolo, Grigore Leșe descoperă o comunitate care nu a renunțat la tradițiile și obiceiurile străvechi, la cântecele ei de petrecere și de nuntă, de dor și de jale.

Un fluieraș mai în vârstă, zis badea Gheo (în etate de 78 ani), și alți câțiva instrumentiști – un “dubaș” (toboșar), un viorist și un clarinetist – sunt contributorii de suflet ai acestei emisiuni, realizate cu toată seriozitatea și profesionalismul cuvenite. Să mai remarcăm că tema conservării tradițiilor strămoșești este tratată totodată cu rigoare, iar cântecele interpretate și dialogul, simplu și direct, cu instrumentiștii, chiar comentariul realizatorului, determină participarea emoțională a telespectatorilor la această emisiune.

Îmbinând armonia cântecului cu conversația liberă, realizatorul emisiunii știe să depisteze, adânc sedimentată în memoria lui badea Gheo, fluierașul și ceterașul satului, o variantă balcanică a baladei *Miorița*, impresionantă în felul ei sub aspect muzical. Această activitate de “căutător” al comorilor folclorice, accentuează nota de inedit a emisiunii lui Grigore Leșe.

La acest capitol al analizei noastre, vom recurge la caracterizări specifice audiovizualului, recurgând la regulile stabilite convențional de către practicienii din industria filmului și televiziune, și, în special, de către editorii de imagine – cunoscute sub denumirea generică de *gramatica audiovizualului*.

Dar să luăm pe rând utilizarea elementelor de bază ale *gramaticii de televiziune*.

Cadrul cinematografic sau de televiziune este utilizat, mai ales, la începutul și sfârșitul emisiunii, când ne sunt “comunicate” împrejurările geografice ale așezării Timocul bulgăresc, în care trăiește de secole obștea românească.

Scena cu cadre multiple este fixată pe formația de instrumentiști a satului, constituită ad-hoc.

Dar nici *secvența*, prin derularea succesivă a mai multor scene – desfășurate fie în uliță, fie în casa unui instrumentist din sat – nu lipsește.

Am spus deja, anterior, că este o *emisiune cu specific de divertisment cultural*, din care nu lipsesc însă interviurile și răspunsurile / declarațiile – care o apropie de un documentar cu temă fixată, mizând pe autenticitate și naturalețe.

Vom elimina din start, în acest caz, orice intenționalitate a realizatorului axată pe *vox pop*.

În ceea ce privește preferința operatorului de televiziune pentru *încadraturi*, vom întâlni în această emisiune toate tipurile de *planuri de televiziune*, începând de la planul întreg și, apoi, planul mediu, prim-planul, gros planul, planul în detaliu, planul american și planul de ansamblu.

Unghiurile de filmare ale camerelor de luat vederi sunt de preferință *unghiurile normale de filmare* (la nivelul ochilor) și uneori, în contra-“plonjee”, când reporterul se deplasează pe drum sau în natură.

Toate indiciile arată că filmarea s-a făcut cu o cameră de luat vederi *la punct fix*, că prin *panoramare* pe orizontală, de la stânga la dreapta și invers, și mai puțin pe verticală, s-a obținut o imagine de foarte bună calitate.

Mișcarea camerei de luat vederi – așa-zisul “*travelling*” – credem că a fost utilizat cu succes atunci când realizatorul emisiunii se deplasa pe ulițele satului sau la ruinele bisericii creștine din apropiere. Iar în cazul acestei mișcări trebuie să menționăm câteva operațiuni tehnice: *transfocarea înainte și înapoi* și *schimbarea de sharf*, pentru a avea o imagine cât mai clară.

Tehnicile de editare utilizate în realizarea emisiunii *La porțile ceriului* sunt cele cunoscute pentru emisiunile care nu se transmit în direct.

În privința *manevrării timpului* în cadrul programului de editare, suntem convinși că, prin tăierea unor secvențe sau scene, putem vorbi de *comprimarea timpului* pentru a obține efectele dorite. Dar și aici *fotograma* chipului lui badea Gheo sau chiar fața lui Grigore Leșe, ne face să ne gândim la utilizarea unui *cadru înghețat* sau *still*.

Mai trebuie să spunem însă câteva trăsături ale sunetului. Credem că este un *sunet direct*, păstrând toate elementele acustice spontane ale înregistrării, fiind vorba de o emisiune de folclor cu *specific muzical* în care contează, în primul rând natura lea. Avem aici, pe porțiuni și vocea comentatorului, care vorbește, uneori, fără a-i fi arătată fața, despre specificul etno-folcloric întrezărit în satul românesc din Bulgaria – de parcă ar fi o *voce off* (din afara acțiunii care se derulează).

În privința *luminii* remarcăm de îndată claritatea deosebită a imaginilor, ceea ce în limbaj de specialitate înseamnă *contrast, coerență și calitate a luminii*, înseamnă o *temperatură de culme* potrivită (standard, spre a permite reglarea monitoarelor și a televizoarelor), precum și o *intensitate controlată* prin sursele de lumină artificială utilizate, în totalitatea ipostazelor ei (lumina principală, lumina de contur, lumina de modelare, lumina de fundal, lumina de efect).

Analiza mesajelor utilizate de invitați sau de către realizator, ne pun în fața unei evidențe: fiind o emisiune din sfera celor de muzică și divertisment, mesajul ei este mai puțin dependent de factorul timp. De altminteri cine a văzut emisiunea *La porțile ceriului* în reluare, a putut constata că mesajele ei nu și-au pierdut deloc prospețimea. Așadar, deși nu avem aici un *mesaj în timp real*, telespectatorii pot miza pe autenticitatea și realismul lui. Fiind un reportaj documentar înregistrat anterior, mesajul transmis prin sunet și imagine poate fi perceput și înțeles bine numai dacă este lipsit de ambiguitate. Spuneam de miza autenticității dar, iată, aceasta este completată cu brio de *densitate* (totul se întâmplă, cu generic inițial și final, în doar o jumătate de oră).

Din punct de vedere tehnic, o astfel de emisiune nu se poate realiza decât în *echipă* în care, desigur, după realizatorul-reporter Grigore Leșe, rolul important al operatorului de sunet și imagine este cât se poate de elocvent. Însă, în mod ciudat, în cazul acestei emisiuni, chiar prin specificul ei și prin preocupările profesionale ale realizatorului, ea rămâne marcată de căutările și farmecul spontan al “descoperirilor” acestuia, de fiecare dată inedite, în zona etno-folclorică. Este aici, așadar, *un mesaj profund personalizat*.

Concluzii

Ne-am aplecat asupra acestei emisiuni de televiziune pentru că ea, în complexitatea alcătuirii ei, permite o bună exemplificare (contând și ca aplicație) a cunoștințelor dobândite în cadrul *studiului aprofundat al audiovizualului*. Aceasta, în primul rând. Apoi, în al doilea rând, pentru că o considerăm o emisiune importantă și inedită, atât în peisajul cultural românesc cât și în ansamblul emisiunilor culturale și etno-folclorice de televiziune din România. Iar, în al treilea rând, în semn de stimă și apreciere deosebită pentru faptele culturale ale realizatorului ei – Grigore Leșe! Care chiar se pricepe la această treabă, realizând și alte emisiuni de excepție – ca *Drumurile lui Leșe* (la Radio România Actualități) –, el fiind cotate pe plan internațional drept cea mai reprezentativă voce a folclorului românesc, muzica sa atât de autentică fiind promovată de prestigioase case de discuri din Franța, Elveția etc. Iar ceea ce este valoros trebuie recunoscut. Și trebuie răsplătit! Noi, aici, nu am făcut altceva decât să arătăm faptele. Dar iată că unele instituții oficiale îl și premiază. Astfel, pentru emisiunea *La portile ceriului*, Tvr Cultural a obținut, în 2007, Marele Premiu la cea de-a XVII-a ediție a Galei Asociației Profesioniștilor de Televiziune din România (APTR), din juriu făcând parte importante personalități ale culturii românești, precum: Nicolae Breban, Lucia Hossu Longin, Ilinca Tomoroveanu, Manuela Cernat, Dan Necșulea și Dan Pița, la concurs fiind înscriși nu mai puțini de 160 de realizatori de televiziune și 130 de programe. După cum, pentru aceeași emisiune, Grigore Leșe a obținut pe 23 martie 2009, în cadrul Galei Premiilor România Cultural, desfășurate la Teatrul Odeon din București, premiul pentru emisiuni de televiziune.

Bibliografie

Ion Stavre – *Reconstrucția societății românești prin audiovizual*, Editura Nemira, București, 2004.

Ion Stavre – *Curs de audiovizual*, Editura Comunicare.ro, București, 2009.

Mădălina Bălășescu – *Manual de televiziune*, Editura Polirom, Iași, 2003.

http://www.youtube.com/results?search_query=Grigore+Lese&search=Search

<http://www.jurnalul.ro/articole/123483/grigore-lese:-horile-s-de-stimparare-la-omul-cu-suparare>